

Programma van toetsing en afsluiting Schooljaar 2022 - 2023

Havo 4 Stadslyceum

H.N. Werkman Stadslyceum -
H.N. Werkman College, atheneum, havo, mavo, vbo
Nieuwe Sint Jansstraat 11
9711 VG Groningen

Inleiding

Beste leerling,

Voor je ligt het PTA met daarin o.a. het PTA van alle vakken. In dit PTA vind je twee dingen:

- De regelgeving die binnen het H.N. Werkman Stadslyceum wordt gehanteerd
- Het PTA per vak.

Dit vormt samen met het examenreglement van Openbaar Onderwijs Groningen en het examenbesluit VO, allen te vinden op de website, het volledige PTA.

In het PTA vind je een overzicht van de eisen die bij de verschillende vakken aan je gesteld worden. Voorin dit PTA is de algemene regelgeving van de school opgenomen, die van toepassing is op toetsen, praktische opdrachten, handelingsdelen en/of schoolexamenonderdelen. In het PTA van elk vak wordt aangegeven hoe de weging van de toetsen en praktische opdrachten is. Ook wordt aangegeven of een toets wel of niet herkansbaar is.

De meest actuele versie van het toetsrooster dat bij dit PTA hoort is op de website te vinden.

Het volledige PTA staat vanaf 1 oktober van elk jaar op de website van de school. Hier vind je ook het examenreglement Openbaar Onderwijs Groningen en het examenbesluit VO. Zorg dat je goed weet wat erin staat, zodat je weet wat er van je verwacht wordt.

Tot slot wenst de examencommissie je mede namens je docenten en alle andere medewerkers heel veel succes dit schooljaar!

Ingrid Veening,

Examensecretaris H.N. Werkman Stadslyceum

Deze regels zijn van toepassing op de jaarlagen A5 en H4

1. ALGEMEEN

- 1.1 Dit PTA 2022-2023 biedt informatie over toetsstof, toetsvormen en toetsduur, beoordelingscriteria, wegingsfactoren en de regels die gelden bij de toetsing in de bovenbouw van de havo en atheneum van het H.N. Werkman Stadslyceum te Groningen. Dit PTA 2022-2023 is geldig voor alle leerlingen die in het schooljaar 2022-2023 één of meerdere vakken volgen in de leerjaren havo 4 of atheneum 5 aan het H.N. Werkman Stadslyceum.
- 1.2 Dit PTA wordt jaarlijks voor 1 oktober opgesteld en voor 1 oktober van het schooljaar (digitaal) aan de betreffende leerlingen verstrekt.
- 1.3 De MR van het Stadslyceum heeft met dit PTA ingestemd.
- 1.4 Onder *toetsen* worden in dit PTA alle mogelijke toetsvormen verstaan, die op één of andere manier beoordeeld worden. Dit kan zijn met een cijfer tussen 1 en 10, maar bijvoorbeeld ook met onvoldoende, matig, voldoende of goed.
- 1.5 Daarnaast wordt er gewerkt met handelingsdelen. Meer informatie over de beoordeling van deze handelingsdelen en de manier waarop ze worden meegenomen om te bepalen of iemand over kan, staan in de schoolgids.
- 1.4 Overzicht van afkortingen die in dit programma gebruikt worden:
PTA	Programma van Toetsing en Afsluiting
SE	Schoolexamen of Schoolexametoets
CE	Centraal Examen (landelijk)
LOB	Loopbaanoriëntatie en -begeleiding
C	Toetscode: - A, B, C enz. voor SE - PO1, PO2 enz. voor praktische opdrachten of SE-practicum - PO voor het gemiddelde van PO1, PO2 enz.
T1A	toetsperiode 1 toets A, enz.
IOT	Intern Ondersteuningsteam

2. DATA

- 2.1 De data van de toetsen die worden afgenomen in de afrondingsweken worden opgenomen in het toetsrooster. Deze wordt voor 1 oktober 2022 op de website van school geplaatst. Op de website staat altijd de meest actuele versie van het toetsrooster.
- 2.2 Data waarop de toetsen worden afgenomen die in de les worden afgenomen worden minstens een week voor afname door de docent bekend gemaakt.
- 2.3 De data waarop opdrachten en po's moeten worden ingeleverd worden door de docent bekend gemaakt.

3. LESSEN EN VAKKEN

- 3.1 Leerlingen die om redenen van medische aard niet aan sportoriëntatie kunnen deelnemen, kunnen een attest aanvragen bij de examencommissie, mits zij hun onvermogen aannemelijk kunnen maken bij het Intern Ondersteuningsteam (IOT). Zij zullen zodra de situatie zich aandient, daarvoor een door een daartoe bevoegde deskundige opgestelde verklaring moeten inleveren. De uren moeten in overleg met de teamleider wel op school gemaakt worden.
- 3.2 Tijdens de afrondingsweken vervallen de lessen.
- 3.3 Als niet alle gereserveerde dagen nodig zijn om het toetsrooster "rond" te krijgen, dan gaan de lessen op de overige dagen gewoon door.
- 3.5 De in het PTA genoemde eindtermen verwijzen naar de eindtermen zoals deze voor de verschillende vakken zijn vastgesteld. Een lijst met uitgewerkte eindtermen is voor elk vak terug te vinden op examenblad.nl
- 3.5 Het schooljaar is verdeeld in vier periodes. De toets-periodes bestaan steeds uit een aantal lesweken gevolgd door een afrondingsweek.
- Periode 1 loopt van het begin van het schooljaar tot halverwege week 45 2022.
- Periode 2 loopt van halverwege week 45 2022 tot halverwege week 4 2023.
- Periode 3 loopt van halverwege week 4 2023 tot en met week 14 2023.
- Periode 4 loopt vanaf week 15 2023 tot en met week 27 2023.
- De herkansingen van de eerste drie toetsperiodes worden gepland in week 20 2023.

4. TOETSEN

- 4.1 Er zijn vier afrondingsweken in het jaaroverzicht opgenomen. In deze afrondingsweken worden toetsen afgenomen volgens het van te voren bekend gemaakte schema. Tijdens deze afrondingsweken vervallen de lessen. De meest actuele versie van het toetsrooster is te vinden op de website van school. De docent maakt minimaal een week van te voren de definitieve inhoud van de toets bekend.
- Het tijdstip waarop de toets wordt afgenomen wordt opgenomen in het dagrooster.
- 4.2 Deelname aan geplande toetsen en geplande praktische opdrachten is verplicht. Het inleveren van werk behorend bij een praktische opdracht op of voor de aangegeven deadline is verplicht.
- 4.3 De laatste mogelijkheid om nog toetsen te maken is de inhaaldag na de laatste afrondingsweek. Dit is tevens de laatste dag waarop nog opdrachten en handelingsdelen ingeleverd kunnen worden.
- 4.4 Mocht een leerling na de inhaaldag van de laatste afrondingsweek nog toetsen open hebben staan dan besluit de examencommissie wat er moet gebeuren.
- 4.5 De eisen waaraan opdrachten en po's moeten voldoen en de data waarop deze moeten zijn ingeleverd staan vermeld op een beoordelingsformulier dat door de vakdocenten van tevoren wordt uitgereikt en dat daarna deel uitmaakt van de betreffende opdracht.
- 4.6 In het PTA is aangegeven welke hulpmiddelen leerlingen bij de toetsen zelf moeten meenemen, zoals een woordenboek, rekenmachine, informatieboekje, schrijfdossier e.d.

- 4.7 Bij toetsen mag alleen gebruikt gemaakt worden van een door school verstrekte atlas en een door school verstrekte BINAS. Een leerling mag geen gebruik maken van een BINAS uit het boekenpakket. Bij Latijn wordt gebruik gemaakt van een door school verstrekt woordenboek La-Ne.
- 4.8 Toetsen worden gemaakt op door de school verstrekt papier. Toetsen worden met zwarte of blauwe pen geschreven. Er mag niet met potlood geschreven worden.
- 4.9 In de toetsruimte mogen geen meegebrachte digitale middelen (telefoons, horloges, tablets, etc) aanwezig zijn. De leerling is zelf verantwoordelijk voor het vooraf buiten de toetsruimte opbergen van genoemde items. Het wel meenemen van bovengenoemde digitale middelen wordt gezien als een onregelmatigheid, zie artikel 9.
- 4.10 Het meenemen van horloges naar de toetsruimte is niet toegestaan. In elke toetsruimte is een klok aanwezig.
- 4.11 Leerlingen die toestemming gekregen hebben van de examencommissie mogen hun werk op een door de school verstrekte laptop maken. (zie 8.3 voor de voorwaarden)
- 4.12 Bij alle toetsen is het gebruik van een verklarend Nederlands woordenboek toegestaan, tenzij in het PTA is aangegeven dat dit niet mag. Bij de vreemde talen is daarnaast het gebruik van een woordenboek van en naar de doeltaal toegestaan, tenzij in het PTA is aangegeven dat het gebruik hiervan niet is toegestaan.
- 4.13 Als een leerling klaar is met het maken van een toets, dan is de leerling er verantwoordelijk voor dat alle beschreven bladen worden ingeleverd bij de surveillant.
- 4.14 Bij alle toetsen wordt toezicht gehouden door een door de directeur aangewezen personeelslid van de school.
- 4.15 Als een leerling deelneemt aan een toets, dan behoudt het door de leerling gemaakte werk zijn geldigheid. Als een leerling door ziekte tijdens een toets de zitting moet verlaten dan moet hij dat melden bij de surveillant en zich direct melden bij de teamleider of de examensecretaris. Deze beslist wat er verder moet gebeuren.
- 4.16 Een klacht over de gang van zaken bij de afname van een toets moet binnen 24 uur na afname per mail worden gemeld bij de examencommissie.
- 4.17 Als een toets groepswork betreft en één of meerdere leerlingen uit de groep zijn afwezig tijdens de toets dan moet de toets wel gemaakt worden door de rest van de leerlingen uit de groep, tenzij de vakdocent aangeeft dat dit niet mogelijk is.
- 4.18 In uitzonderlijke situaties, te bepalen door de examencommissie, kan er worden afgeweken van bovengenoemde afnameregels.

5. **BEOORDELING, RAPPORTAGE**

- 5.1 Cijfers voor toetsen worden in 1 decimaal nauwkeurig gegeven op een schaal van 1 tot en met 10, tenzij de beoordeling niet in cijfers is.
- 5.2 De beoordeling van de toetsen wordt bekend gemaakt op of vóór de data die in het jaaroverzicht zijn vermeld.
- 5.3 Het schriftelijke werk met de daarin aangebrachte correcties en notities wordt met de leerlingen besproken voor het intekemoment van de herkansing van de betreffende periode.
- 5.4 Alleen als een leerling om geoorloofde redenen niet bij de bespreking van het werk aanwezig heeft kunnen zijn heeft de leerling nog recht op de inzage, dan op een door de docent vastgesteld moment.
- 5.5 Aan leerlingen wordt geadviseerd om ook zelf de resultaten van de schoolexamtoetsen bij te houden.
- 5.6 Indien één of meerdere cijfers in Magister niet correct zijn, moet de leerling dat onmiddellijk met de docent bespreken. De docent is verantwoordelijk voor het juiste cijfer in Magister. Voor de cijfers die vanaf het begin van het schooljaar tot 15 mei 2022 zijn ingevoerd, geldt dat deze 10 werkdagen na invoer definitief vastgesteld zijn. De cijfers die na 15 mei nog worden ingevoerd zijn definitief op de dag dat de overgangsvergadering plaatsvindt.
- 5.7 Problemen met de registratie van cijfers dienen aan de examencommissie te worden voorgelegd, die hierover een beslissing neemt.
- 5.8 Als een leerling bij het bespreken van het gemaakte werk constateert dat er een fout is gemaakt in de beoordeling dan neemt de leerling direct na de bespreking contact op met de vakdocent. De leerling bespreekt het bezwaar met de vakdocent die het werk heeft beoordeeld. Als het bezwaar blijft bestaan dan kan de leerling binnen 5 werkdagen na de bespreking per mail een gemotiveerd bezwaar indienen bij de examencommissie. De examencommissie besluit vervolgens wat er verder gebeurt. De examencommissie stelt de betreffende leerling en vakdocent per mail op de hoogte van de verdere procedure.
- 5.9 Voor maatschappijleer, ckv en het profielwerkstuk geldt een combinatiecijfer. Uitleg hierover bij 6.11.
- 5.10 Leerlingen die in een voorgaand schooljaar nog niet het volledige programma voor een vak hebben afgelegd, moeten een inhaalprogramma volgen om alsnog aan de eisen voor het voor hen geldende examenprogramma te voldoen. Dit inhaalprogramma moet voor de kerstvakantie afgerond zijn. Pas als het volledige programma is afgelegd, kan de school een SE-resultaat vaststellen. (zie ook 6.9)
- 5.11 Om regulier bevorderd te kunnen worden is het noodzakelijk dat alle handelingsdelen zijn afgerond. Maximaal 20% daarvan mag beoordeeld zijn met "matig". Een Onvoldoende beoordeling wordt gezien als niet afgerond.
- 5.12 Om regulier bevorderd te kunnen worden is het noodzakelijk dat alle toetsen gemaakt zijn.
- 5.13 Het overgangsrapportcijfer wordt bepaald door het gewogen gemiddelde te nemen van alle toetsen voor dat vak in het jaar. De wegingsfactor geeft aan hoe vaak een toets meetelt. Het overgangsrapportcijfer wordt afgerond op een heel cijfer.
- 5.14 Bij het bepalen of iemand over mag van H4 naar H5, van A4 naar A5 of van A5 naar A6 maken we gebruik van hele overgangscijfers, bijvoorbeeld een 4, een 5, een 6, een 7 of een 8. De overgangsnormen staan vermeld in de schoolgids.
- 5.15 **H4/A5**
Het op 1 decimaal afgeronde overgangsrapportcijfer voor een vak in H4/A5 telt mee als een SE-cijfer in H5 resp A6. In dit PTA is per vak opgenomen voor hoeveel procent van het SE-eindcijfer het overgangsrapportcijfer meetelt.
- 5.16 **H4 - maatschappijleer en CKV**
Voor maatschappijleer en Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) is het overgangsrapportcijfer (afgerond op 0 decimalen) ook het SE-eindcijfer. Beide SE-eindcijfers zijn in het examenjaar onderdeel van het combinatiecijfer. In havo 5 wordt een herkansing aangeboden over de hele stof van het vak maatschappijleer. Ook wordt in havo 5 een herkansing aangeboden over de hele stof van het vak CKV.
- 5.17 **A4 - vak maatschappijleer**
Voor het vak maatschappijleer is het overgangsrapportcijfer (afgerond op 0 decimalen) ook het SE-eindcijfer. Het eindcijfer voor maatschappijleer is in het examenjaar onderdeel van het combinatiecijfer. In atheneum 5 wordt een herkansing aangeboden over de hele stof van het vak maatschappijleer.
- 5.18 **A5 - CKV**
Voor CKV is het overgangsrapportcijfer (afgerond op 0 decimalen) ook het SE-eindcijfer. Het eindcijfer voor CKV is in

- 5.19 het examenjaar onderdeel van het combinatiecijfer.
H4, A45 – kunstvakken
Voor het berekenen van de eindcijfers van de kunstvakken worden cijfers van kunst algemeen en het kunstpraktijkvak samengevoegd. De manier waarop dit gebeurt is opgenomen bij de vakpagina's van de kunstpraktijkvakken.
- 5.20 **A4- combicijfer CKV-maatschappijleer bij leerlingen met Latijn**
Leerlingen die Latijn volgen kunnen een vrijstelling krijgen voor het vak CKV. Voor leerlingen die gebruik maken van deze vrijstelling geldt dat het combicijfer CKV en maatschappijleer voor de overgang naar A5 alleen bestaat uit het op helen afgeronde cijfer voor het vak maatschappijleer. Leerlingen die besluiten om het vak CKV wel te volgen en dit vak ook afronden in atheneum 5 hebben de keuze of ze het in de examenklas op hun cijferlijst laten vermelden en dan ook mee laten tellen in hun combinatiecijfer.
Leerlingen die het vak Latijn laten vallen moeten het vak CKV alsnog afronden. Dit moet klaar zijn voordat de SE-cijfers vastgesteld worden.

6. INHALEN EN HERKANSEN

- 6.1 Een leerling die in toetsperiode 1, toetsperiode 2 of toetsperiode 3 één toets mist, moet deze inhalen tijdens de herkansing die wordt aangeboden na toetsperiode 3. Een toets die dan wordt ingehaald kan niet worden herkanst.
- 6.2 Een leerling die om welke reden dan ook in toetsperiode 1, toetsperiode 2 of toetsperiode 3 twee toetsen of meer toetsen gemist heeft, moet één van de gemiste toetsen inhalen op het herkansingsmoment dat wordt aangeboden na toetsperiode 3. Voor de overige gemiste toetsen maakt de leerling een afspraak met de teamleider om de data van deze in te halen toetsen vast te leggen. De toets die na periode 3 wordt ingehaald kan niet worden herkanst.
- 6.3 Een leerling die in een toetsperiode alle toetsen op het in het toetsrooster afgesproken tijdstip heeft gemaakt, verdient per periode één herkansing. Zo kan een leerling in een schooljaar maximaal 3 herkansingen verdienen. Niet alle toetsen kunnen worden herkanst; in het PTA staat vermeld of een toets wel of niet herkansbaar is. Bij herkansen geldt het hoogste cijfer.
- 6.4 Na toetsperiode 3 wordt de mogelijkheid geboden om maximaal 3 toetsen te herkansen. Voor de herkansingen die worden aangeboden na toetsperiode 3 moet de leerling zich via Magister inschrijven voor het verdiende aantal herkansingen (maximaal 3). Daarbij heeft de leerling vrije keuze welke vakken en toetsen hij gaat herkansen, met de restrictie dat er maximaal 2 toetsen uit één periode herkanst mogen worden. De exacte data voor deze herkansingen staan in het jaaroverzicht vermeld.
- 6.5 Toetsen die gemist worden in de vierde afrondingsweek moeten ingehaald worden op de door de school vastgestelde momenten.
- 6.6 Inschrijving voor herkansing moet plaats vinden op de data en de tijden die in het jaaroverzicht vermeld zijn. Dit gebeurt digitaal via Magister. Niet op tijd inschrijven betekent dat er geen herkansing gedaan mag worden.
- 6.7 Een leerling die om welke reden dan ook een toets niet kan herkansen op de aangegeven of afgesproken dag, heeft geen recht op inhalen van de herkansing.
- 6.8 Alleen in uitzonderlijke gevallen kan de examencommissie van de inhaal/herkansregels afwijken. De examencommissie bepaalt in welke gevallen er sprake is van een uitzonderlijk geval.
- 6.9 Het niet of niet tijdig voldoen aan je verplichtingen (bijvoorbeeld het niet tijdig inleveren van handelingsdelen, werkstukken of het zonder geldige reden niet op een afgesproken tijdstip afleggen van een spreekbeurt, presentatie of mondeling) wordt beschouwd als onregelmatigheid. Hiervoor is een aparte regeling opgenomen in artikel 9 ONREGELMATIGHEDEN.
- 6.10 Het combinatiecijfer is een gemiddelde van de op helen afgeronde cijfers van maatschappijleer, ckv en het profielwerkstuk. Voor VWO leerlingen met een havo-diploma geldt dat ze van wetswege een vrijstelling krijgen voor de vakken maatschappijleer en CKV. Voor deze leerlingen bestaat het combinatiecijfer alleen uit het cijfer van het profielwerkstuk.
- 6.11 Herkansing onderdelen van het combinatiecijfer
Maatschappijleer: In havo 5/ atheneum 5 wordt een herkansing aangeboden over de hele stof van het vak maatschappijleer. Deze herkansing is een herkansing over de hele stof en het cijfer van de herkansing vervangt, als het hoger is, het eindcijfer van havo 4/ atheneum 4.
CKV: Elke leerling mag in de examenklas een herkansing doen voor CKV. De herkansing voor CKV is een herkansing over de hele stof en het cijfer van de herkansing vervangt, als het hoger is, het eindcijfer van havo 4/ atheneum 5.
Herkansing profielwerkstuk: Leerlingen die op het PWS lager dan een 3,5 halen, krijgen de mogelijkheid om het cijfer voor het PWS tot maximaal een 3,5 te verhogen. De examencommissie bepaalt de voorwaarden waaraan in dit geval door de leerling moet worden voldaan.
- 6.12 Voor leerlingen die examens doen in het vak Latijn en ook het vak CKV hebben afgesloten, geldt dat ckv geen deel hoeft uit te maken van het combinatiecijfer. Deze leerlingen maken de keuze of ze het vak CKV wel of niet mee laten tellen. Leerlingen die het vak Latijn laten vallen moeten het vak CKV alsnog afronden. Dit moet gedaan zijn voordat de SE-cijfers vastgesteld worden.

7. REGELING BIJ DOUBLEREN

- 7.1 Leerlingen die doubleren kunnen bij de theoretische vakken een voldoende resultaat het cijfer van een PO van het afgelopen jaar laten staan als dit PO over dezelfde stof gaat. Het gaat hier alleen om de vakken waarbij bij de toetsvorm praktische opdracht staat. Als de leerling het cijfer laat staan, dan telt het PO mee volgens de in het nieuwe PTA genoemde wegingsfactor. Doet de leerling het po opnieuw dan telt het hoogste van de beide cijfers. Het verzoek om PO-cijfers van vorig jaar te laten staan moet schriftelijk gedaan worden bij de examencommissie.
Deze regeling geldt niet voor de praktijkvakken: O&O, Kunst beeldend, kunst muziek, kunst dans, ckv.
- 7.2 Een leerling die doubleert hoeft bij een voldoende resultaat de vakken maatschappijleer en CKV niet opnieuw te volgen. Als een leerling er voor kiest om (één van) de vakken wel opnieuw te doen dan worden alle toetsen opnieuw gedaan. Voor de overgang tellen de in dit schooljaar behaalde resultaten. Een verzoek voor een vrijstelling voor het volgen van deze vakken moet aan het begin van het schooljaar gedaan worden bij de teamleider.
- 7.3 Bij overdoen van maatschappijleer en/of CKV wordt het hoogst behaalde eindcijfer meegenomen naar de examenklas.
- 7.4 Vrijstelling voor maatschappijleer en/of CKV kan pas gegeven worden nadat de examensecretaris vastgesteld heeft dat het vak daadwerkelijk is afgesloten. Dat betekent dat aan alle eisen van het vak voldaan moet zijn.
- 7.5 Alle andere toetsen van de andere vakken moeten opnieuw gedaan worden.
- 7.6 Bij doubleren in atheneum 5 geldt dat het overgangsrapportcijfer van atheneum 4, indien gunstig, blijft staan en meetelt met de weefactor die in het huidige PTA wordt genoemd.

8. FACILITEITEN

- 8.1 Een leerling met een psychische aandoening, die gevolgen heeft voor de concentratie, een handicap zoals dyslexie, een visuele of gehoorafwijking mag bij toetsen 20% van de toetsduur langer doorwerken, bij het CE 30 minuten, als uit een officiële verklaring zoals genoemd onder 8.4 blijkt dat de leerling hierbij gebaat is.
- 8.2 Een leerling waarvoor Nederlands de tweede taal is kan extra tijd krijgen voor het maken van de toetsen als voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:
- Je hebt onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal,
  - Nederlands is niet je moedertaal,
  - je hebt minder dan zes jaar onderwijs in Nederland gevolgd.
- Een verzoek voor extra tijd moet voor 8 oktober 2022 schriftelijk ingediend worden.
- 8.3 Een leerling, zoals omschreven in 8.1, mag bij SE- en CE-toetsen gebruik maken van een passend hulpmiddel zoals gesproken examens, laptop of braille, als uit een officiële verklaring zoals genoemd onder 8.4 blijkt dat de leerling hierbij gebaat is. Om bij het examen gebruik te kunnen maken van deze hulpmiddelen is de voorwaarde is dat de leerling het hulpmiddel moet hebben aangevraagd op 1 december van het voorexamenjaar en er mee moet hebben gewerkt tijdens de tweede, derde en vierde toetsperiode in dat voorexamenjaar.
- 8.4 Leerlingen, die in aanmerking willen komen voor extra tijd, of andere faciliteiten moeten zorgen voor een deskundigenverklaring die door een ter zake kundige psycholoog, orthopedagoog, neuroloog of psychiater is opgesteld. In het geval van een objectief waarneembare lichamelijke handicap is een deskundigenverklaring niet vereist. Uit de verklaring moet duidelijk blijken dat de leerling gebaat is bij extra tijd. Elke andere aanpassing kan slechts worden toegestaan voor zover daartoe in de deskundigenverklaring een voorstel voor wordt gedaan. Deze verklaringen (of een kopie ervan) moeten worden opgenomen in het leerlingendossier bij de administratie.
- 8.5 Leerlingen die gespreid examen willen doen of zich terug willen trekken voor het examen moeten schriftelijk contact opnemen met de examencommissie om de mogelijkheden te bespreken.
- 8.6 Als er in de loop van het schooljaar noodzaak blijkt te bestaan voor het aanvragen van extra tijd of andere faciliteiten dan moet de mentor daarvan direct schriftelijk op de hoogte gebracht worden.

9. ONREGELMATIGHEDEN

- 9.1 Bij onregelmatigheden (zoals gebruik maken van ongeoorloofde hulpmiddelen, spieken, het niet (tijdig) inleveren van po's, het niet maken van toetsen, het niet voldoende maken van handelingsdelen, ongeoorloofde absentie, plagiaat in PWS etc) kan de examencommissie de rector adviseren om maatregelen nemen.
- 9.2. De maatregelen, bedoeld in lid 9.1, die afhankelijk van de aard van de onregelmatigheid ook in combinatie met elkaar genomen kunnen worden, zijn:
- a. het toekennen van het cijfer 1 voor een toets van het schoolexamen, de rekentoets of het centraal examen,
  - b. het ontzeggen van de deelname of de verdere deelname aan een of meer toetsen van het schoolexamen, de rekentoets of het centraal examen,
  - c. het ongedig verklaren van een of meer toetsen van het reeds afgelegde deel van het schoolexamen, de rekentoets of het centraal examen,
  - d. het bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na een hernieuwd (school)examen in door de rector aan te wijzen onderdelen.
- Indien het hernieuwd examen bedoeld in de vorige volzin betrekking heeft op een of meer onderdelen van het centraal examen legt de leerling dat examen af in een volgend tijdvak van het centraal examen.
- 9.3. Het besluit waarbij een in het eerste lid bedoelde maatregel wordt genomen, wordt tegelijkertijd in afschrift toegezonden aan de inspectie en, indien de leerling minderjarig is, aan de wettelijke vertegenwoordigers van de leerling.
- 9.4. De leerling kan tegen een beslissing van de rector van de school voor voortgezet onderwijs in beroep gaan bij de door het bevoegd gezag van de school in te stellen commissie van beroep. Van de commissie van beroep mag de rector geen deel uitmaken. Adres van de commissie van beroep is: Openbaar Onderwijs Groningen, Postbus 744, 9700 AS Groningen. E-mail: klachten@o2g2.nl
- 9.5. In overeenstemming met artikel 30a van de wet op het voortgezet onderwijs wordt het beroep binnen vijf dagen nadat de beslissing aan de leerling is bekendgemaakt, schriftelijk ingediend bij de commissie van beroep. De commissie stelt een onderzoek in en beslist binnen twee weken na ontvangst van het beroepsschrift, tenzij zij deze termijn gemotiveerd heeft verlengd met ten hoogste twee weken. De commissie stelt bij haar beslissing zo nodig vast op welke wijze de leerling alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het eindexamen geheel of gedeeltelijk af te leggen onverminderd het bepaalde in de laatste volzin van het tweede lid. De commissie deelt haar beslissing schriftelijk mede aan de leerling, aan de ouders, voogden of verzorgers van de leerling indien deze minderjarig is, aan de rector en aan de inspectie.
- 9.6 Een leerling is geoorloofd absent als hij tijdig en op de juiste manier door een ouder of wettelijk vertegenwoordiger met een goede reden is afgemeld. In alle andere gevallen is een leerling ongeoorloofd afwezig.
- 9.7 Als wordt vastgesteld dat er een onregelmatigheid wordt begaan /fraude wordt gepleegd dan brengt de surveillant de examencommissie daar direct van op de hoogte. De examencommissie handelt dan naar bevind van zaken.

10. AFWEZIGHEID/ TE LAAT KOMEN

- 10.1 Als een leerling niet aan een toets kan deelnemen, dan moet dit voor 9.00 uur 's ochtends op de dag van absentie per mail gemeld worden bij de teamleider van de betreffende afdeling. Deze meldingen moet gedaan worden door de wettelijk vertegenwoordiger onder vermelding van reden van absentie.
- 10.2 Een leerling die te laat komt bij een schriftelijke toets kan tot een half uur na aanvang van deze toets nog worden toegelaten tot de toets. Een leerling die te laat aan een toets begint mag aan het eind van de toets niet langer doorwerken.
- 10.3 Een leerling die te laat komt bij andere toetsen zoals een kijk/luistertoets, mondeling, praktische opdracht mag niet meer meedoen aan deze toets en moet deze op de afsluitdag inhalen.
- 10.4 Als de toets groepswerk betreft en één of meerdere leerlingen uit de groep zijn afwezig tijdens de toets dan moet de toets wel gemaakt worden door de rest van de leerlingen uit de groep, tenzij de vakdocent aangeeft dat dit niet mogelijk is.

11. ERRATA, ADDENDA EN OVERIGE ZAKEN

- 11.1 Indien blijkt dat in de loop van de cursus het PTA aangevuld moet worden met nieuwe bepalingen dan zullen deze in een erratum van het PTA worden opgenomen. Een erratum zal naar alle betreffende leerlingen gemaild worden.
- 11.2 Voor het profielwerkstuk is een apart profielwerkstukboek uitgereikt.
- 11.3 Het diploma en de cijferlijst worden ondertekend door de examensecretaris en de rector.

12. VAKKENWISSEL EN OVERSTAP VAN ATHENEUM NAAR HAVO

- 12.1 Een leerling kan gedurende het schooljaar onder bepaalde voorwaarden van vak wisselen.
- 12.2 Als een leerling in de loop van het jaar van vak wisselt dan moet de gemiste stof ingehaald worden. Welke stof er ingehaald moet worden wordt door de vakdocent bepaald. De vaksectie bepaalt welke toetsen er ingehaald moeten worden.
- 12.3 Een leerling die aan het einde van het jaar van vak wisselt moet een inhaalprogramma volgen voor de gemiste stof. Aan het begin van het volgende schooljaar laat de leerling aan de docent zien dat hij deze stof beheerst en de vakdocent vinkt dit vervolgens af. Het formulier waarop dit is afgevinkt, wordt ingeleverd bij de examensecretaris.
- 12.4 Een leerling kan gedurende het schooljaar onder bepaalde voorwaarden de overstap maken van atheneum naar havo.
- 12.5 In het geval dat een leerling voor 12 februari 2023 van het lopende schooljaar de overstap maakt van atheneum 4 naar havo 4, dan telt het overgangscijfer havo 4 mee voor het SE in havo 5, volgens de in het PTA genoemde percentages. Vakdocenten bepalen in overleg met de examencommissie of er ook nog toetsen die voor 12 februari 2023 afgenomen zijn ingehaald moeten worden. Bij een overstap na 14 februari 2023 telt het in havo 4 behaalde overgangscijfer niet mee voor het SE in havo 5.
- 12.6 Bij een overstap aan het einde van het schooljaar van atheneum naar havo 5 tellen de in atheneum behaalde cijfers van de nog niet afgesloten vakken niet mee in de examenklas. Per vak wordt gekeken en op schrift gezet welke stof er ingehaald moet worden. De vakdocent van de examenklas noteert op het formulier of de stof is ingehaald en levert dit formulier in bij de examensecretaris.
- 12.7 Bij een overstap in de loop van het schooljaar: Voor de vakken maatschappijleer en CKV moet in elk geval een eindcijfer behaald worden in Havo 4. De examencommissie bepaalt op welke manier dit eindcijfer tot stand komt.
Bij een overstap aan het einde van het schooljaar worden de eindcijfers van maatschappijleer A4 en ckv A4 als SE-eindcijfer meegenomen naar havo 5.

13. REKENEN (Alleen voor havo leerlingen zonder wiskunde)

- 13.1 Leerlingen havo die geen examen doen in het vak wiskunde moeten het vak rekenen volgen.
- 13.2 Het resultaat van deze rekentoets telt niet mee bij het bepalen of een leerling bevorderd wordt naar havo 5 en ook niet in de slaag-zak regeling in havo 5.
- 13.3 In havo 5 wordt het cijfer voor de rekentoets vermeld op een bijlage bij de cijferlijst.

14. BEWAARTERMIJN TOETSEN, WERKSTUKKEN EN PRAKTISCHE OPDRACHTEN

- 14.1 De opgaven, het correctiemodel en de norm van alle toetsen worden na bespreking met de leerlingen door de docent bewaard tot 1 augustus 2023.
- 14.2 Alle toetsen worden voor het moment van intekenen voor de herkansing met de leerlingen besproken en de leerlingen mogen ze inzien of de toetsen worden door de docent meegegeven.
- 14.3 Toetsen die door de docent niet aan de leerlingen worden teruggegeven, moeten door de docent bewaard worden tot 1 augustus 2023.
- 14.4 Een leerling dient zelf een (digitale) kopie te bewaren van alle praktische opdrachten, werkstukken en dossiers. Deze dienen minimaal bewaard te worden totdat de beoordeling in Magister is verschenen. Wij adviseren om deze kopieën de gehele schoolloopbaan te bewaren zodat ze op een later moment in de schoolcarrière indien noodzakelijk gebruikt kunnen worden.

15. MAATWERK EXAMEN

- 15.1 Leerlingen die vervoegd examen willen doen in één of meerdere vakken moeten dit voor 1 oktober van het betreffende schooljaar schriftelijk aangeven bij de examencommissie. Het verzoek moet gesteund worden door of de vakdocent of de teamleider.
- 15.2 Leerlingen die doubleren en daardoor een vrijstelling willen voor één of meerdere reeds afgesloten vakken dienen daarvoor uiterlijk 1 oktober een schriftelijk verzoek in bij de examensecretaris. De vrijstelling kan pas verleend worden nadat er een controle heeft plaatsgevonden dat het vak daadwerkelijk is afgesloten.
- 15.3 Leerlingen die examen willen doen in een vak op een hoger niveau, moeten daarvoor voor 1 oktober een schriftelijk verzoek indienen bij de examencommissie. Deze beoordeelt dit verzoek in samenspraak met teamleider en vakdocent.
- 15.4 Leerlingen die gespreid examen willen doen, dienen daarvoor in overleg met de mentor een verzoek in bij de examencommissie. Dit verzoek moet voorzien zijn van een uitgebreide toelichting.

16. EXAMENREGLEMENTEN

- 16.1 Het officiële landelijke eindexamenbesluit VWO/HAVO/VMBO waarop dit PTA gebaseerd is, is terug te vinden op www.examenblad.nl
- 16.2 Het examenreglement van de Openbaar Onderwijs Groningen waarop dit PTA gebaseerd is, is op de website terug te vinden.

17. EXAMENSECRETARIS EN EXAMENCOMMISSIE

- 17.1 De examensecretaris is een door de rector aangewezen personeelslid van de school. De examensecretaris is het eerste aanspreekpunt voor zaken die met het (eind)examen te maken hebben.
- 17.2 Tot het takenpakket van de examensecretaris behoren in elk geval de volgende zaken:
- De examensecretaris ondersteunt de directeur bij het organiseren en afnemen van het eindexamen en bij de uitvoering van het examenreglement en het PTA).
  - De examensecretaris en de directeur tekenen beiden de overzichten en de resultaten van het schoolexamen die worden verstrekt aan de examenkandidaten.
  - De examensecretaris en de directeur stellen de uitslag van het eindexamen vast.
  - De examensecretaris en directeur stellen de uitslag vast van het deel van het eindexamen in het geval van een gespreid examen dat na het eerste jaar van het gespreid examen is gedaan.
  - De examensecretaris en de directeur tekenen de diploma's en de cijferlijsten.
  - De examensecretaris maakt deel uit van de examencommissie.
  - De examensecretaris is verantwoordelijk voor het organiseren, afnemen en administratief afhandelen van het centrale examen.
- 17.3 In september van elk jaar installeert de rector de examencommissie voor dat lopende schooljaar. Voor het examenjaar 2022-2023 bestaat de examencommissie van het H.N. Werkman Stadslyceum uit: Margreet Bijker (onderwijskundig teamleider), Bas de Niet en Ingrid Veening (examensecretaris)
- 17.4 De examensecretaris is een door de rector aangewezen personeelslid van de school. De examensecretaris is het eerste aanspreekpunt voor zaken die met het (eind)examen te maken hebben.
- 17.5 De examencommissie heeft (onder andere) de volgende taken:
1. Behandelen van verzoeken van leerlingen voor bijzondere maatregelen bij een schoolexamen, wegens persoonlijke omstandigheden van de leerling. Deze verzoeken moeten schriftelijk en tijdig worden ingediend bij de examencommissie.
  2. Behandelen van verzoeken van leerlingen voor vrijstelling of ontheffing.
  3. Behandelen van verzoeken voor het vervroegd afleggen van het examen in één of meerdere vakken, deze verzoeken moeten voor 1 oktober van het lopende schooljaar schriftelijk bij de examencommissie worden ingediend.
  4. Behandelen van verzoeken om voor één of meerdere vakken examen af te leggen op een hoger niveau, deze verzoeken moeten voor 1 oktober van het lopende schooljaar schriftelijk bij de examencommissie worden ingediend.
  5. Behandelen van klachten van leerlingen over de omstandigheden waaronder een schoolexamen of toets is afgelegd, een klacht moet binnen 24 uur na afname van de toets schriftelijk bij de examencommissie worden ingediend.
  6. Het adviseren van de rector met betrekking tot de afhandeling van onregelmatigheden.
  7. Het borgen van de kwaliteit van de schoolexaminering
  8. Het opstellen van een voorstel voor het examenreglement en het PTA
  9. Het borgen van het afsluitende karakter van het schoolexamen
  10. Het opstellen van richtlijnen en aanwijzingen om te komen tot de beoordeling van het schoolexamen.
- 17.6 De examensecretaris en de examencommissie zijn per mail te bereiken via het mailadres: examen.stadslyceum@o2g2.nl
- 17.7 Verzoeken aan de examencommissie moeten tijdig worden ingediend, zodat de examencommissie tijd heeft om het verzoek goed te beoordelen.
- 17.8 Alleen leerlingen, ouders/ verzorgers van leerlingen en personeelsleden van het H.N. Werkman Stadslyceum kunnen een verzoek indienen bij de examencommissie.

18. VOORBEHOUD

- 18.1 In bijzondere omstandigheden kan op onderdelen van het PTA worden afgeweken, zulks ter beoordeling van de examencommissie. In dat geval zullen betrokkenen zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld worden.
- 18.2 In gevallen waarin dit reglement niet voorziet zal de rector, met inachtneming van de landelijke en bestuurlijke regelingen, beslissingen nemen.

Namens de examencommissie,

I.M. Veening,
examensecretaris H.N. Werkman Stadslyceum
examen.stadslyceum@o2g2.nl

Inleiding

Voor letterkunde behandelen we verhaalanalyse, poëzie en literatuurgeschiedenis van de middeleeuwen. De leerlingen lezen daarnaast vier romans: drie moderne romans en een middeleeuws werk.

Verder besteden we aandacht aan schrijfvaardigheid, leesvaardigheid, argumentatieleer, woordenschat.

Het overgangscijfer telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Literatuur		
Tijdsduur:	60 min.	Leerstof:	De literatuurgeschiedenis van de middeleeuwen en de renaissance wordt behandeld. Ook wordt een middeleeuws werk besproken.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	E1, E2		
Weefactor:	2		Bij deze toets is het gebruik van een woordenboek niet toegestaan.
T2A	Schrijfvaardigheid		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	De leerlingen schrijven een gedocumenteerd betoog over een actueel onderwerp. Voorafgaand aan de toets schrijven leerlingen een oefenbetoog. Ook analyseren ze een krantenartikel. Deze analyse presenteren ze aan de klas.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	E2, E3		
Weefactor:	4		
T3A	Poezie		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	De toets bestaat uit het analyseren van gedichten.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		Bij deze toets is het gebruik van een woordenboek niet toegestaan.
Eindtermen:	E2		
Weefactor:	2		
T4A	Discussie over drie boeken		
Tijdsduur:	45 min.	Leerstof:	Leerlingen lezen drie boeken en discussieren hierover aan de hand van door hen geformuleerde stellingen.
Wijze van toetsing:	Mondeling		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	B, E1, E2, D		
Weefactor:	2		
T4B	Leesvaardigheid, argumenteren en woordenschat		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	De toets bestaat uit tekstanalyse, argumentatieleer en woordenschat.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A1, A2, A3, D		
Weefactor:	3		Bij het onderdeel woordenschat mag geen woordenboek gebruikt worden.

Inleiding

We will focus on the following skills: speaking, reading, writing, watching/listening and literature.

Het overgangscijfer telt voor 10% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A Literature project

Tijdsduur:	90 min	Leerstof:	You will have to read the novel "The Hate U Give" and study the background information.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		No dictionary allowed.
Eindtermen:	Domein E, subdomein E1		
Weegfactor:	1		

T2A Watching and listening test

Tijdsduur:	75 min	Leerstof:	CITO watching and listening test.
Wijze van toetsing:	Kijk- en luistertoets		No dictionary allowed.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein B		
Weegfactor:	1		

T2B Presentation

Tijdsduur:	20 min	Leerstof:	You will have to do a presentation with a partner on a topic explained in the handout, followed by a discussion.
Wijze van toetsing:	Presentatie		
Herkansing:	Nee		No dictionary allowed.
Eindtermen:	Domein C		
Weegfactor:	1		

T3A Reading and vocabulary test

Tijdsduur:	120 min	Leerstof:	The test will consist of 2 parts. For part 1 you will have to study exam vocabulary provided by the teacher. No dictionary allowed.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein A		For part 2 you will have to practise with exam texts HAVO. Dictionary allowed.
Weegfactor:	1		

T4A Writing a report

Tijdsduur:	90 min	Leerstof:	You will have to do a writing assignment as practised during class.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		Dictionary allowed.
Eindtermen:	Domein D, subdomein D1, D2		
Weegfactor:	1		

Inleiding

De volgende onderdelen komen in Havo 4 aan bod:

Procenten

Handig tellen

Lineaire functies

Statistiek

Veranderingen

Formules

Tabellen

Grafieken

Het overgangscijfer telt voor 25% mee in Havo 5.

Bij de toetsen van wiskunde mag alleen de grafische rekenmachine gebruikt worden, het gebruik van een gewone rekenmachine is niet toegestaan.

Toetsen

T1A T1 Rekenen & Verbanden & V1

Tijdsduur: 90 min.

Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO A deel 1
Hoofdstuk 1 en 2 + vaardigheden 1.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: A3, B1, B2, C1, C2, C3, C4

Weefactor: 1

T2A T2 Statistische vraagstellingen & Systematisch tellen & V2

Tijdsduur: 90 min.

Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO A deel 1
Hoofdstuk 3 en 4 + vaardigheden 2.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: B3, E1, E2, E4

Weefactor: 1

T3A T3 Lineaire en exponentiële groei & Grafieken en vergelijking & V3

Tijdsduur: 90 min.

Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO A deel 1
Hoofdstuk 5 en 6 + vaardigheden 3.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: B1, C1, C2, C3, C4, C5

Weefactor: 1

T4A T4 Statistische verwerking & Grafieken en veranderingen & V4

Tijdsduur: 90 min.

Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO A deel 2
Hoofdstuk 7 en 8 + vaardigheden 4.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Nee

Eindtermen: C2, C4, E1, E2, E3

Weefactor: 1

Inleiding

De volgende onderdelen komen in Havo 4 aan bod:

Formules en grafieken
Oppervlakte en inhoud
Vergelijkingen en ongelijkheden
Veranderingen
Werken met formules
De afgeleide functie

Het overgangscijfer telt voor 25% mee in Havo 5.

Bij de toetsen van wiskunde mag alleen de grafische rekenmachine gebruikt worden, het gebruik van een gewone rekenmachine is niet toegestaan.

Toetsen

T1A	T1 Vergelijkingen & Machtsformules & V1
Tijdsduur:	90 min. Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO B deel 1
Wijze van toetsing:	Schriftelijk Hoofdstuk 1 en 2 + vaardigheden 1.
Herkansing:	Ja
Eindtermen:	B1, B2
Weefactor:	1
T2A	T2 Functies en grafieken & Exponentiële functies & V2
Tijdsduur:	90 min. Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO B deel 1
Wijze van toetsing:	Schriftelijk Hoofdstuk 3 en 4 + vaardigheden 2.
Herkansing:	Ja
Eindtermen:	A3, B1
Weefactor:	1
T3A	T3 Lijnen en afstanden & Afgeleide functies & V3
Tijdsduur:	90 min. Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO B deel 1
Wijze van toetsing:	Schriftelijk Hoofdstuk 5 en 6 + vaardigheden 3.
Herkansing:	Ja
Eindtermen:	C2, D1, D2, D3
Weefactor:	1
T4A	T4 Periodieke functies & Logaritmische functies & V4
Tijdsduur:	90 min. Leerstof: Moderne Wiskunde 12e editie HAVO B deel 2
Wijze van toetsing:	Schriftelijk Hoofdstuk 7 en 8 + vaardigheden 4.
Herkansing:	Nee
Eindtermen:	B1, B4
Weefactor:	1

Inleiding

We werken bij Frans met de methode Grandes Lignes, maar we gaan naast de methode veel authentiek materiaal gebruiken (digitaal materiaal, tijdschriften, kranten, nieuws (tv5, rfi), etc. om je vaardigheden te trainen en te verbeteren. De vaardigheden Luisteren, Spreken, Lezen en Schrijven worden zowel klassikaal geoefend als individueel, in tweetallen of in groepjes. Bonne chance!

Het overgangscijfer van Havo 4 telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Voortgangstoets Grandes Lignes		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	Hoofdstuk1 + Vaardigheid + examenvoca H1
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja	Bij deze toets mag geen woordenboek gebruikt worden.	
Eindtermen:	A, B, C & D		
Weefactor:	1		
T2A	Voortgangstoets Grandes Lignes		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	Hoofdstuk 2 + vaardigheid + examenvoca H2
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja	Bij deze toets mag geen woordenboek gebruikt worden.	
Eindtermen:	A, B, C & D		
Weefactor:	1		
T3A	Voortgangstoets Grandes Lignes		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	Hoofdstuk 4 + vaardigheid + examenvoca H3
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja	Bij deze toets mag geen woordenboek gebruikt worden.	
Eindtermen:	A, B, C & D		
Weefactor:	1		
T4A	Mondeling		
Tijdsduur:	30 min.	Leerstof:	Deze toets is een mondeling die wordt afgenomen in Namur. Dit bereid je voor aan de hand van dialogen, artikelen en materiaal uit Grandes Lignes.
Wijze van toetsing:	Mondeling		
Herkansing:	Nee	Bij deze toets mag geen woordenboek gebruikt worden.	
Eindtermen:	C		
Weefactor:	1		
T4B	Leestoets		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	Examenteksten + eindexamenvocabulaire H4 +5 +6
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee	Bij deze toets mag geen woordenboek gebruikt worden.	
Eindtermen:	A		
Weefactor:	1		

Inleiding

Conform het examenprogramma moderne vreemde talen en literatuur worden de volgende onderdelen getoetst:

- Literatuur
- Gespreksvaardigheid
- Kijk- en luistervaardigheid
- Leesvaardigheid
- Schrijfvaardigheid

Het overgangscijfer telt voor 20% mee in H5.

Bij de schriftelijke toetsen mag een Nederlands woordenboek worden gebruikt.

Toetsen

T1A	Presentatie		
Tijdsduur:	15 min per duo	Leerstof:	Presentatie met gebruikmaking van de stof van Kapitel 1 en 2 van Neue Kontakte.
Wijze van toetsing:	Mondeling		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domein C1 en C2		Tijdens de toets/presentatie mag geen gebruik worden gemaakt van schriftelijke aantekeningen en een D-N, D-D en/of N-D woordenboek.
Weefactor:	1		
T2A	Kijk-en luistertoets		
Tijdsduur:	60 min.	Leerstof:	Kijk- en luistertoets.
Wijze van toetsing:	Kijk- en luistertoets		Tijdens de toets mag geen gebruik worden gemaakt van een D-N, D-D en/of N-D woordenboek.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein B		
Weefactor:	1		Naast oefenen in de les is het noodzakelijk dat de leerling thuis tv- en internet filmpjes bekijkt en beluistert.
T2B	Literatuur		
Tijdsduur:	60 min.	Leerstof:	De kennis en interpretatie van 'Damals war es Friedrich' wordt getoetst. Het boek wordt gedeeltelijk in de klas behandeld maar moet ook thuis zelfstandig grondig worden gelezen.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein E1		
Weefactor:	1		Tijdens de toets mag geen woordenboek gebruikt worden.
T3A	Schrijfvaardigheid		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Schrijftoets
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Gebaseerd op H3 Neue Kontakte.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein D		Tijdens de toets mag geen gebruik worden gemaakt van een D-N, D-D en/of N-D woordenboek.
Weefactor:	3		
T4A	Leesvaardigheid		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Leesvaardigheid CE-teksten en de SSL woordenlijst. Bij de leestoets mag een eigen zelf meegebracht D-N woordenboek en gebruikt worden.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domein A		
Weefactor:	2		

Inleiding

De volgende onderdelen komen in Havo 4 aan bod:

Ethiek

Wijsgerige antropologie

Het overgangscijfer telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Ethiek 1		
Tijdsduur:	60 minuten	Leerstof:	In deze lessenserie leer je naast de basisbegrippen van de ethiek de belangrijkste stromingen: utilisme, plichtethiek en deugdethiek. Tegelijkertijd leer je ethisch redeneren en morele evaluaties maken.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Stof: Durf te denken! hfd. 2, uitgedeelde opdrachten, eigen aantekeningen bij de lessen en powerpoints.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein C, subdomeinen C1 en C2		
Weefactor:	2		

T2A	Ethiek 2		
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof:	Dit is de summatieve toetsing. Ethiek over alles wat behandeld is in de voorgaande lessen.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		De stof: het boek hfd. 2, alle aantekeningen, powerpoints, uitgedeelde teksten en handouts.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein C, subdomeinen C1, C2, C3		
Weefactor:	4		

T2B	PO 'Het Kwaad'		
Tijdsduur:	12 SLU	Leerstof:	In de voorbereiding van deze PO behandelen we de vragen: "wat is het kwaad?", "waar komt het kwaad vandaan?" aan de hand van diverse filosofen maar vooral aan de hand van
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		psychologische experimenten (Asch, Milgram, Zimbardo).
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domein C, subdomein C3		
Weefactor:	1		

T3A	Wijsgerige Antropologie 1		
Tijdsduur:	60 minuten	Leerstof:	De centrale vraag uit de wijsgerige antropologie is "wat is de mens?" Deze vraag wordt aan de hand van verschillende deelvragen door verschillende filosofische stromingen beantwoord en bekritiseerd.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Stof: Durf te denken! Hoofdstuk 1
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domein B, subdomeinen B1, B2, B3		
Weefactor:	2		

T4A	Wijsgerige antropologie 2		
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof:	Summatieve toetsing wijsgerige antropologie. Stof: boek hfd. 1, hfd. 6 van Ik. Filosofie van het zelf, aantekeningen, artikelen, uitgedeelde handouts en powerpoints.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domein B, subdomeinen B1, B2 en B3 ook		
Weefactor:	4		

Inleiding

Je krijgt dit jaar een overzicht van de hele geschiedenis. We behandelen alle tijdvakken en de daarbij behorende kenmerkende aspecten. De stof wordt aangeboden in vier thema's.
Het overgangscijfer van geschiedenis telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	PO		
Tijdsduur:	10 SLU	Leerstof:	Tijdvakken 1 t/m 4
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Thema: beeldvorming
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A, E		
Weefactor:	1		
T1B	Denken in Europa		
Tijdsduur:	60 min	Leerstof:	Tijdvak 5 en 6
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Thema: wetenschappelijk denken
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A, B, C		
Weefactor:	1		
T2A	Tijdvak 5 t/m 7		
Tijdsduur:	60 min	Leerstof:	Tijdvak 5 t/m 7.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Thema: revolutionair denken
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A, B, C		
Weefactor:	2		
T3A	Koude Oorlog		
Tijdsduur:	60 min	Leerstof:	De Koude Oorlog
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Thema: botsende ideologieën
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A, B, C		
Weefactor:	2		
T4A	Rechtsstaat en parlementaire democratie		
Tijdsduur:	90 min	Leerstof:	Rechtsstaat en parlementaire democratie en bijbehorende kenmerkende aspecten.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		Thema: jeugdculturen
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A, B, D		
Weefactor:	2		

Inleiding

Dit jaar komende de volgende onderwerpen aan bod:

Wereld: wereldbeeld

Aarde: klimaat en landschap

Leefomgeving: stedelijke gebieden en wateroverlast + PO over de eigen leefomgeving.

Het overgangscijfer telt voor 25% mee in Havo 5.

Atlas is toegestaan bij de toetsen.

Toetsen

T1A	WERELD: wereldbeeld		
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof:	Hoofdstuk 1: Wereldbeeld. Gebruik van atlas toegestaan.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	B1 - B2 - B3		
Weegfactor:	1		
T2A	AARDE: klimaat en landschap		
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof:	Hoofdstuk 2: Klimaat en landschap. Gebruik van atlas is toegestaan.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	C1 - C2 - C3		
Weegfactor:	1		
T3A	LEEFOMGEVING: stedelijke gebieden		
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof:	Hoofdstuk 3: Stedelijke gebieden. Gebruik van atlas is toegestaan.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	E1 - E2		
Weegfactor:	1		
T4A	LEEFOMGEVING: wateroverlast		
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof:	Hoofdstuk 4: Wateroverlast. Gebruik van atlas is toegestaan.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	E1 - E2		
Weegfactor:	1		
T4B	Praktische opdracht: 'LEEFOMGEVING'		
Tijdsduur:	20 SLU	Leerstof:	Je maakt in groepsverband een praktische opdracht binnen het domein 'Eigen leefomgeving'. De opdracht sluit aan bij de hoofdstukken 3 en 4 van je lesboek. We starten in periode 3 met dit PO. Het eindproduct moet in periode 4 worden ingeleverd. Exacte data staan in de studiewijzer.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A1 - A2 - E1 - E2		
Weegfactor:	1		

Inleiding

Leerlingen die geen examen doen in wiskunde A of B moeten het vak rekenen volgen. Bij het vak rekenen is aandacht voor de 4 domeinen van het vak: Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, Verbanden. Over elk van de domeinen maak je één deelloets.

De cijfers op de toetsen over de verschillende domeinen neem je mee naar havo 5 zodat je in havo 5 alvast aan je verplichtingen voor het vak rekenen hebt voldaan. In havo 5 krijg je nog de mogelijkheid om één of meerdere deelloetsen te herkansen.

Toetsen

T1A	Verhoudingen		
-----	--------------	--	--

Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Je maakt op de computer een toets over het domein "Verhoudingen".
------------	---------	-----------	---

Wijze van toetsing:	Digitaal		
---------------------	----------	--	--

Herkansing:	Ja		
-------------	----	--	--

Eindtermen:	Verhoudingen		
-------------	--------------	--	--

Weefactor:	3		
------------	---	--	--

T2A	Meten en meetkunde		
-----	--------------------	--	--

Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Je maakt op de computer een toets over het domein "Meten en meetkunde".
------------	---------	-----------	---

Wijze van toetsing:	Digitaal		
---------------------	----------	--	--

Herkansing:	Ja		
-------------	----	--	--

Eindtermen:	Meten en meetkunde		
-------------	--------------------	--	--

Weefactor:	2		
------------	---	--	--

T3A	Verbanden		
-----	-----------	--	--

Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Je maakt op de computer een toets over het domein "Verbanden".
------------	---------	-----------	--

Wijze van toetsing:	Digitaal		
---------------------	----------	--	--

Herkansing:	Ja		
-------------	----	--	--

Eindtermen:	Verbanden		
-------------	-----------	--	--

Weefactor:	2		
------------	---	--	--

T4A	Getallen		
-----	----------	--	--

Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Je maakt op de computer een toets over het domein "Getallen".
------------	---------	-----------	---

Wijze van toetsing:	Digitaal		
---------------------	----------	--	--

Herkansing:	Ja		
-------------	----	--	--

Eindtermen:	Getallen		
-------------	----------	--	--

Weefactor:	3		
------------	---	--	--

Inleiding

De volgende onderdelen komen aan bod:

Bewegen in grafieken

Bewegen en rekenen

Elektriciteit

Automaten of Licht

Trillingen en golven

Energie

Kracht en beweging

BiNaS en rekenmachine (geen grafische) mogen tijdens de toets gebruikt worden.

Het overgangscijfer telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Hoofdstuk 1 en 2: basisvaardigheden en beweging		
Tijdsduur:	60 min.	Leerstof:	Hoofdstuk 1: basisvaardigheden Hoofdstuk 2: beweging
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domeinen A en C1		BiNaS en rekenmachine (geen grafische) mogen tijdens de toets gebruikt worden
Weefactor:	3		
T1B	Praktische Opdracht		
Tijdsduur:	20 SLU	Leerstof:	Leerlingen voeren zelfstandig een proef uit en maken aan de hand hiervan een verslaglegging. Dat kan in de vorm van een poster, presentatie, verslag, etc.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domein A en I		
Weefactor:	2		
T2A	Hoofdstuk 1, 2, 3 en 4: beweging, krachten en krachtwetten		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Hoofdstuk 1: basisvaardigheden Hoofdstuk 2: beweging Hoofdstuk 3: krachten Hoofdstuk 4: krachtwetten
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domeinen A en C1		
Weefactor:	3		BiNaS en rekenmachine (geen grafische) mogen tijdens de toets gebruikt worden.
T3A	Praktische Opdracht		
Tijdsduur:	20 SLU	Leerstof:	Leerlingen voeren zelfstandig een proef uit en maken aan de hand hiervan een verslaglegging. Dat kan in de vorm van een poster, presentatie, verslag, etc.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domeinen A en I		
Weefactor:	3		
T3B	Hoofdstuk 5: warmte en temperatuur + keuze katern Optica		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Hoofdstuk 5: warmte en temperatuur Keuze katern: optica
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	Domeinen A, D1, D2 en B3		BiNaS en rekenmachine (geen grafische) mogen tijdens de toets gebruikt worden.
Weefactor:	3		
T4A	Hoofdstuk 6: elektriciteit		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Hoofdstuk 6: elektriciteit
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	Domeinen A en G1		BiNaS en rekenmachine (geen grafische) mogen tijdens de toets gebruikt worden.
Weefactor:	3		

Inleiding

Het overgangscijfer H4 telt voor 20% mee in Havo 5.
BiNaS en rekenmachine zijn toegestaan tijdens de toets.

Toetsen

T1A	Basis & Atoombouw en binding & Zouten		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Boek: Chemie 4 Havo (7-de editie) Basis scheikunde: blz 8 t/m 10 Hoofdstuk 1: Atoombouw en binding Hoofdstuk 3: Zouten blz 62 t/m 66
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A, B, D, E, F (deels)		
Weefactor:	2		BiNaS en gewone rekenmachine toegestaan.
T2A	Chemisch rekenen		
Tijdsduur:	120 min.	Leerstof:	Boek: Chemie 4 Havo (7-de editie) Hoofdstuk 4: Chemisch rekenen Inclusief de stof van de voorgaande hoofdstukken.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A1, A2, A8, A11, C2, C7		
Weefactor:	3		BiNaS en gewone rekenmachine toegestaan.
T3A	Zuren en basen & Onderzoek doen		
Tijdsduur:	120 min	Leerstof:	Boek: Chemie 4 Havo (7-de editie) Hoofdstuk 6: Zuren en basen Hoofdstuk 7: Onderzoek doen Inclusief de stof van de voorgaande hoofdstukken.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A, B, C, D, G (allen deels)		
Weefactor:	3		BiNaS en gewone rekenmachine toegestaan.
T3B	Praktische opdracht		
Tijdsduur:	5 SLU	Leerstof:	Dit PO is een verzameling van twee afzonderlijke opdrachten in de vorm van meetbrieven / verwerkingsbladen / werkplannen / verslagen. Steeds gaat het om experiment gerelateerde onderdelen.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A1, A2, A5		
Weefactor:	3		Beide PO-delen tellen even zwaar. Docent geeft minimaal 1 week van tevoren de voor de leerling relevante informatie.
T4A	Koolstofchemie & Mengen en oplossen		
Tijdsduur:	120 min	Leerstof:	Boek: Chemie 4 Havo (7-de editie) Hoofdstuk 2: Koolstofchemie Hoofdstuk 5: Mengen en oplossen Inclusief de stof van de voorgaande hoofdstukken.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A, B, C, E, F (allen deels)		
Weefactor:	3		BiNaS en gewone rekenmachine toegestaan.

Inleiding

In dit leerjaar komen verschillende organisatieniveau's aan bod bij de volgende onderwerpen:

Gedrag

Soorten en relaties

Cellen

Voortplanting en seksualiteit

Voeding, energie en vertering

Ecosysteem en evenwicht

Naast de leerstof in de methode staan vaardigheden centraal, waaronder praktisch onderzoek naar osmose, een gedragsonderzoek, verslaglegging daarvan.

Het overgangscijfer telt voor 16,7% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A Toets hoofdstuk 2

Tijdsduur: 60 minuten

Leerstof: Toets over hoofdstuk 2. Binas en gewone rekenmachine toegestaan.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: B1, B2, B4, C1, C2, E1, E2

Weefactor: 1

T2A Toets hoofdstuk 4

Tijdsduur: 60 minuten

Leerstof: Toets over hoofdstuk 4. Binas en gewone rekenmachine toegestaan.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: B4, C2, D3, E2, E3

Weefactor: 1

T3A Toets h5 en h6

Tijdsduur: 120 minuten

Leerstof: Toets over hoofdstuk 5 en 6

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: B2, B3, B6

Weefactor: 1

T4A Toets hoofdstuk 7 en 8

Tijdsduur: 120 minuten

Leerstof: Toets over hoofdstuk 7 en 8. Binas en gewone rekenmachine toegestaan.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Nee

Eindtermen: B8, C3, D4, F2, F3

Weefactor: 1

T4B P.O. dossier

Tijdsduur: 10 SLU

Leerstof: Dit dossier bevat één of meerdere po's die door het jaar heen gemaakt worden.

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Nee

Eindtermen:

Alle po's tellen even zwaar mee.

Weefactor: 1

Inleiding

O&O bestaat uit projectmatige opdrachten waaraan leerlingen per project een aantal weken werken. Waar mogelijk kan ook deelgenomen worden aan beta-technisch gerelateerde wedstrijden. Het programma kan dan eventueel afwijken.

Het overgangscijfer telt voor 33% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Product 1		
Tijdsduur:	8 weken	Leerstof:	Project 1: natuurinclusieve landbouw.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het product wordt beoordeeld.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	1		
T1B	Proces 1		
Tijdsduur:	8 weken	Leerstof:	Project 1: natuurinclusieve landbouw.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het proces wordt beoordeeld.
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	1		
T2A	Product 2		
Tijdsduur:	8 weken	Leerstof:	Keuzecolleges Hanze Hogeschool. Daaruit volgt een project.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het product wordt beoordeeld.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	1		
T2B	Proces 2		
Tijdsduur:	8 weken	Leerstof:	Keuzecolleges Hanze Hogeschool. Daaruit volgt een project.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het proces wordt beoordeeld.
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	1		
T3A	Keuzeproject fase 1 product		
Tijdsduur:	5 weken	Leerstof:	Leerlingen oriënteren zich op een beroepsgroep, zoeken daar een opdrachtgever bij en deze opdrachtgever formuleert de uiteindelijke opdracht.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het gemaakte product wordt beoordeeld.
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	1		
T3B	Keuzeproject fase 1 proces		
Tijdsduur:	5 weken	Leerstof:	Leerlingen oriënteren zich op een beroepsgroep, zoeken daar een opdrachtgever bij en deze opdrachtgever formuleert de uiteindelijke opdracht.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het gemaakte proces wordt beoordeeld.
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	1		
T4A	Keuzeproject fase 2 product		
Tijdsduur:	11 weken	Leerstof:	Uitvoering van de, door de opdrachtgever, geformuleerde opdracht.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		Het product wordt beoordeeld.
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A t/m D		
Weefactor:	2		

Havo 4 Stadslyceum

Onderzoek en Ontwerpen

T4B Keuzeproject fase 2 proces

Tijdsduur: 11 weken   Leerstof:

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Uitvoering van de, door de opdrachtgever,
geformuleerde opdracht.

Herkansing: Nee

Eindtermen: A t/m D

Het proces wordt beoordeeld.

Weegfactor: 2

Inleiding

De volgende boeken komen in Havo 4 aan bod:

Praktische economie HAVO:

Schaarste, Geld en Handel

Heden, Verleden en Toekomst

Vraag en Aanbod

Economische Groei

Paragrafen 1.3 en 1.4 Conjunctuur en Economisch Beleid (worden nog uitgedeeld)

Het overgangscijfer telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A Vraag en aanbod

Tijdsduur: 90 min. Leerstof: Vraag en aanbod

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domeinen A, D1 en J

Weefactor: 3

T2A Heden, verleden en toekomst

Tijdsduur: 90 min. Leerstof: Heden, verleden en toekomst

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domeinen A, B, C en E

Weefactor: 3

T3A Markt en overheid hoofdstuk 1 en 2

Tijdsduur: 90 min. Leerstof: Markt en overheid hoofdstuk 1 en 2

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domeinen A, D en J

Weefactor: 3

T4A Markt en overheid hoofdstuk 3 + speltheorie

Tijdsduur: 90 min. Leerstof: Markt en overheid hoofdstuk 3 en speltheorie

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Nee

Eindtermen: Domeinen D en F

Weefactor: 3

T4B SGH + Keuze-onderwerpen

Tijdsduur: 10 SLU Leerstof: In dit PO wordt Schaarste, Geld en Handel en de beide keuzeonderwerpen getoetst.

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Nee

Eindtermen: A, B, C en K

Weefactor: 2

Inleiding

De volgende onderdelen komen in Havo 4 aan bod:

Domein A: Basisvaardigheden; Domein B: Van persoon naar rechtspersoon; Domein C: Interne organisatie en personeelsbeleid; Domein D: Investeren en financieren.

Bij alle toetsen is een gewone, niet-grafische, rekenmachine vereist en toegestaan.

Bij alle toetsen is een woordenboek toegestaan.

Het overgangscijfer telt voor 25% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Toets 1: Hoofdstukken 2 en 3, 12	
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof: Domein A: Basisvaardigheden en Domein B: van persoon naar rechtspersoon
Wijze van toetsing:	Schriftelijk	Bedrijfseconomie; Basisrekenvaardigheden; Balans, winst-en-verliesrekening en liquiditeit; Keuze rechtsvorm
Herkansing:	Ja	
Eindtermen:	A , B2, B3, H	
Weegfactor:	1	

T2A	Toets 2: Hoofdstukken 5, 6, 8.	
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof: Domein B: Van persoon naar rechtspersoon.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk	Verzekeren, studeren, sparen en lenen; Enkelvoudige en samengestelde interest; Woning.
Herkansing:	Ja	
Eindtermen:	B1	
Weegfactor:	1	

T3A	Toets 3: Hoofdstukken 7, 9, 13 t/m 16	
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof: Domein B: Van persoon naar rechtspersoon en Domein C: Interne organisatie en personeelsbeleid
Wijze van toetsing:	Schriftelijk	Beleggen; Familie; Organisatie en maatschappij; Organisaties; Leiderschap; Personeelsbeleid
Herkansing:	Ja	
Eindtermen:	B1, B4, C1, C2	
Weegfactor:	1	

T4A	Toets 4: Hoofdstukken 17 t/m 21	
Tijdsduur:	90 minuten	Leerstof: Domein B: Van persoon naar rechtspersoon en Domein D: Investeren en financieren
Wijze van toetsing:	Schriftelijk	Eigen vermogen; Vreemd vermogen; Vermogensmarkt; Investeringsanalyse
Herkansing:	Nee	
Eindtermen:	B1, D1, D2	
Weegfactor:	1	

Inleiding

Maatschappijleer is een verplicht vak. Je krijgt inzicht in de werking van de hedendaagse pluriforme samenleving en democratische rechtsstaat en je leert een onderbouwde mening te formuleren over maatschappelijke vraagstukken.

Het eindcijfer telt mee voor het eindexamen als onderdeel van het combinatiecijfer.

Toetsen

T1A   Rechtstaat

Tijdsduur: 60 min

Leerstof: Rechtstaat

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Bij de toets mag geen woordenboek gebruikt worden.

Eindtermen: A, B

Weefactor: 1

T2A   Parlementaire democratie

Tijdsduur: 16 SLU

Leerstof: Parlementaire democratie

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Nee

Eindtermen: A, C

Weefactor: 1

T3A   Pluriforme samenleving

Tijdsduur: 60 min

Leerstof: Pluriforme samenleving.

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Bij de toets mag geen woordenboek gebruikt worden.

Eindtermen: A, E

Weefactor: 1

T4A   Verzorgingsstaat

Tijdsduur: 60 min

Leerstof: Verzorgingsstaat

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Nee

Eindtermen: A, D

Weefactor: 1

Inleiding

Bij het vak CKV onderzoek je kunst en cultuur vanuit je eigen interesses. Er wordt vanuit verschillende invalshoeken gediscussieerd over functie en betekenis van kunst en maak je opdrachten uit het boek "Contrast". Er zijn geen proefwerken, wel p.o.'s. CKV wordt beoordeeld met een cijfer.

Er worden gedurende het jaar ook culturele activiteiten bezocht waaraan deelgenomen kan worden.

Toetsen

T1A PO1 keuzeopdracht

Tijdsduur: 5 SLU

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Ja

Eindtermen: A, B, C

Weegfactor: 1

Leerstof: Praktische (keuze) opdracht

Deadline: week voor herfstvakantie

T3A PO2 keuzeopdracht

Tijdsduur: 10 SLU

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Ja

Eindtermen: A, B, C

Weegfactor: 2

Leerstof: Praktische (keuze) opdracht

Deadline: voor voorjaarsvakantie

T4A Onderzoek

Tijdsduur: 20 SLU

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Nee

Eindtermen: A, B, C, D

Weegfactor: 3

Leerstof: Hoe doe je onderzoek? Het doen van onderzoek naar een kunstzinnig en eventueel interdisciplinair onderwerp met behulp van literatuur, veld- en/of artistiek onderzoek.

Deadline: eind mei

Inleiding

Dit kunstvak volg je in combinatie met een praktijkvak kunst muziek, kunst dans en/of kunst beeldend. Naast het blokkur praktijk volg je één uur in de week de theorie over de ontwikkelingen in de beeldende kunst, muziek, dans, film en het theater. Je gaat verbanden leggen tussen kunst en cultuur en de maatschappij (domein A Vaardigheden), vanuit verschillende invalshoeken (domein B Invalshoeken voor reflectie). (Examen 2024 H4, H8 en H9 uit De Bespiegeling)

Het eindcijfer voor het kunst praktijkvak bestaat voor 1/3 deel uit Kunst Algemeen en voor 2/3 deel uit het praktijkvak.

Toetsen

T1A Toets kunstanalyse

Tijdsduur: 90 min Leerstof: kunstanalyse

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domein A, B

Weefactor: 2

T2A Researchopdracht Hofcultuur

Tijdsduur: 3 SLU Leerstof: Hoofdstuk 1 en 4 uit de Bespiegeling

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Nee

Eindtermen: Domein A, B en C

Weefactor: 2

T3A Toets Hofcultuur

Tijdsduur: 60 minuten Leerstof: H1 en H4 uit de Bespiegeling

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domein A, B en C

Weefactor: 2

T4A Toets Modernisme

Tijdsduur: 60 minuten Leerstof: H8 van de Bespiegeling

Wijze van toetsing: Schriftelijk

Herkansing: Nee

Eindtermen: Domein A, B en C

Weefactor: 2

Inleiding

Dit kunstvak is een combinatie van praktijk en theorie. Je werkt eens per week een blokkur aan werkstukken (2D en 3D) in alle mogelijke materialen en technieken, dus ook de nieuwe media. Hierbij is schetsen een belangrijke hulpmiddel en onderdeel.. Een uur in de week heb je theorie over beeldende kunst, dans, film, theater en muziek.

Het eindcijfer voor het kunst praktijkvak bestaat voor 1/3 deel uit Kunst Algemeen en voor 2/3 deel uit het praktijkvak.

Het eindcijfer havo 4 telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A Draagbare kunst "geraakt" 2D/3D + maakbare toekomst

Tijdsduur: 16 SLU

Leerstof: maak een werkstuk met een thema: 'geraakt'.

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domein A, B en C

Weegfactor: 6

T3A Interdisciplinair en in opdracht van .....

Tijdsduur: 16 SLU

Leerstof: In het werkstuk is er een combinatie van minimaal twee disciplines zichtbaar (waarvan één discipline in ieder geval beeldend is).

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Ja

Eindtermen: Domein A, B en C

Weegfactor: 5

T4A Vrije opdracht

Tijdsduur: 16 SLU

Leerstof: Maak een werkstuk rond een zelfgekozen thema

Wijze van toetsing: Praktische opdracht

Herkansing: Nee

Eindtermen: Domein A, B en C

Weegfactor: 5

Inleiding

Het vak Kunst Muziek is een combinatie van praktijk en theorie. Toetsing gebeurt door middel van schriftelijke toetsen, praktische opdrachten en presentaties. De leerling is verplicht om zelf een digitaal portfolio op Magister bij te houden. Hierin worden alle opdrachten en bewijsstukken van de activiteiten uit de les verzameld en worden reflecties op de praktische opdrachten ingeleverd. De leerling dient er zorg voor te dragen dat het portfolio geheel compleet is bij inlevering voor becijfering. Daarnaast zal de leerling meewerken aan, en spelen op minimaal één voorspeelmoment gedurende het jaar, bijvoorbeeld een Swingcafé in de muziekschool. Ter afsluiting van het muzikale schooljaar spelen alle leerlingen op een openbare eindpresentatie. Naast het praktijkvak Muziek volgt de leering ook het vak Kunst Algemeen, de theorie over de kunstvakken; beeldende kunst, dans, film, theater en muziek.

Het eindcijfer voor het kunst praktijkvak bestaat voor 1/3 deel uit Kunst Algemeen en voor 2/3 deel uit het praktijkvak.

Het overgangscijfer telt voor 20% mee in Havo 5.

Toetsen

T1A	Portfolio 1		
Tijdsduur:	20 SLU	Leerstof:	Verzameling van praktische opdrachten
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	B1 en B2		
Weefactor:	2		
T2A	Theorie 1		
Tijdsduur:	60 min.	Leerstof:	Schriftelijke toets over de behandelde muziektheorie en luistervaardigheid
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A1		
Weefactor:	2		
T3A	Portfolio 2		
Tijdsduur:	20 SLU	Leerstof:	Verzameling van praktische opdrachten
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	B1 en B2		
Weefactor:	2		
T4A	Portfolio 3		
Tijdsduur:	30 SLU	Leerstof:	Verzameling van praktische opdrachten en openbare eindpresentatie.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	B1 en B2		
Weefactor:	6		
T4B	Theorie 2		
Tijdsduur:	90 min.	Leerstof:	Schriftelijke toets over de behandelde muziektheorie en luistervaardigheid
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A1 en A2		
Weefactor:	4		

Inleiding

In de voorexamenklas verdiep je jouw individuele dans- en ontwerpvaardigheden. Hierbij zijn presenteren en reflecteren erg van belang! Ook leer je dansen met een ander - dit vraagt meer lef en (zelf-)vertrouwen, want je leert gewicht te geven en nemen bij het uitvoeren van lifts in een duet.

Je stelt je kwetsbaar op en durft een (korte) solo te ontwerpen en voor de klas te dansen, of zelfs op locatie uit te voeren. Onder begeleiding ontwerp je een choreografie voor de grote theaterpresentatie. Natuurlijk word je nog wel ondersteund en gecoacht door de docent.

We behandelen danstheorie en oriënteren op vervolgoopleidingen in de dans-/kunstwereld. Er wordt afgesloten met een praktisch examen.

Dit kunstvak is een combinatie van praktijk en theorie.

Het eindcijfer voor het kunst praktijkvak bestaat voor 1/3 deel uit Kunst Algemeen (8 punten) en voor 2/3 deel uit het praktijkvak (16 punten).

Het overgangscijfer telt voor 20% mee voor je SE cijfer in havo 5 (6 van de 22 in dat jaar te behalen punten).

Toetsen

T1A	Dansvaardigheid		
Tijdsduur:	90 min	Leerstof:	Dansvaardigheid: techniek, muzikaliteit, presentatie. Je werkt samen met de docent toe naar een lespresentatie.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A1, A2, A3		
Weefactor:	1		
T1B	Danstheorie		
Tijdsduur:	90 min	Leerstof:	Proefwerk o.b.v. leertekst over de (Nederlandse) dansgeschiedenis, danssoorten, danselementen, theatrale middelen en de functies van dans.
Wijze van toetsing:	Schriftelijk		
Herkansing:	Ja		
Eindtermen:	A1, A2, A3		
Weefactor:	3		
T2A	Dansvaardigheid en presenteren		
Tijdsduur:	32 SLU	Leerstof:	Je studeert een choreografie in die je opvoert met je klas tijdens een grote presentatie in Martiniplaza. Door jouw actieve leerhouding ben je samen met je klasgenoten onderdeel van het maakproces en draag je bij aan de choreografie. Je leert meedenken over alle aspecten van theater (licht, geluid, kostuum, decor, grime, film).
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	B1, B2, B3, C		
Weefactor:	6		
			Presentatie 21 februari 2023.
T3A	Choreograferen		
Tijdsduur:	16 SLU	Leerstof:	Je kiest samen met een paar klasgenoten een danssoort of dansstijl en de daarbij behorende muziek uit. Je verzorgt, individueel, het aanleren van een deel van een deel van de choreografie.
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	variabel		
Weefactor:	2		
T4A	Dansvaardigheid en ontwerpen: vrije opdracht		
Tijdsduur:	16 SLU	Leerstof:	Je creëert je eigen (groeps)opdracht vanuit je eigen persoonlijke interesse, waarbij we samen de beoordelingscriteria vaststellen. Denk aan: een solo of duet, lesgeven, dansfilm, onderzoek of zelfs een voorstelling voor een specifieke doelgroep (kleuterdansvoorstelling o.b.v. een sprookje of thema).
Wijze van toetsing:	Praktische opdracht		
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:	A3, B1, B2, B3		
Weefactor:	4		

Inleiding

Hoe komt het cijfer tot stand?:

Er zijn vijf criteria waarop er wordt beoordeeld bij het vak Lichamelijke Opvoeding.

De factor burgerschap weegt daarbij zwaar en komt terug in de eerste drie criteria.

- Inzet
- Gedrag
- Sociale vaardigheden
- Motorische vaardigheden
- Cognitieve vaardigheden

Je krijgt 3 x per jaar een beoordeling.

De beoordeling T2A gaat over periode 1 en 2.

De beoordeling T3A gaat over periode 3.

De beoordeling T4A gaat over periode 4.

Toetsen

T2A	Toets 2A		
Tijdsduur:	hele periode	Leerstof:	Je bent in de lessen sportief bezig. Hierop word je beoordeeld, waarbij we de vijf criteria uit de inleiding gebruiken.
Wijze van toetsing:			
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:			
Weefactor:	1		

T3A	Toets 3A		
Tijdsduur:	hele periode	Leerstof:	Je bent in de lessen sportief bezig. Hierop word je beoordeeld, waarbij we de vijf criteria uit de inleiding gebruiken.
Wijze van toetsing:			
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:			
Weefactor:	1		

T4A	Toets 4A		
Tijdsduur:	hele periode	Leerstof:	Je bent in de lessen sportief bezig. Hierop word je beoordeeld, waarbij we de vijf criteria uit de inleiding gebruiken.
Wijze van toetsing:			
Herkansing:	Nee		
Eindtermen:			
Weefactor:	1		

Inleiding

Het H.N. Werkman Stadslyceum leidt haar leerlingen op tot positief-kritische mensen die verantwoordelijkheid nemen voor hun persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling. We begeleiden leerlingen bij het verwerven van de houding, kennis en vaardigheden die vorm geven aan die brede ontwikkeling waardoor leerlingen in staat zijn keuzes te maken en richting te kiezen. We geven daarmee leerlingen een brede basis voor succes in de vervolgopleiding en het verdere leven (schoolplan H.N. Werkman Stadslyceum 2019-2023)

Onder Loopbaanoriëntatie en – begeleiding (LOB) valt alles wat school aanbiedt, en wat je zelf onderneemt, om je voor te bereiden op het maken van loopbaankeuzes. LOB op het Stadslyceum bereidt je niet alleen voor op de profiel- en studiekeuze, maar geeft een bredere oriëntatie op de eigen positie in relatie tot de (werkzame) wereld.

Binnen LOB staan de volgende vragen centraal:

- Wie ben ik?,
- Wat kan ik?
- Wat wil ik en waarom?
- Hoe kom ik daar?
- Wie kan mij daarbij helpen?

Je werkt aan deze vragen en ontwikkelt je eigen loopbaancompetenties. Hierbij krijg je ondersteuning van de mentor en decaan. Je volgt elk jaar een aantal LOB-activiteiten om ervaringen op te doen. In de loop van jouw schoolcarrière bouw je een digitaal portfolio op over deze ervaringen en activiteiten. Je houdt hierin ook een plusdocument bij. Daarmee laat je zien wat jouw talenten zijn en wat jij extra hebt gedaan naast de gewone schoolresultaten. Je werkt je portfolio minimaal twee keer per jaar bij.

In de bovenbouw heeft LOB deels een klassikaal (verplicht) en deels een individueel (keuze) karakter. In havo 4 besteed je minimaal 20 uur aan LOB. Een aantal activiteiten zijn verplicht. Verder vul je het aan met een eigen keuze uit de niet-verplichte activiteiten.

Een aantal activiteiten zijn verplicht:

- LOB-opdrachten en digitaal portfolio bijwerken; uiterlijk voor 15 januari en 15 juni.
- Beroepenvoorlichting in november. Je bezoekt minimaal 1 avond de beroepenvoorlichting
- Voorlichting door oud-leerlingen in december.
- Hanze Xperience in april. Je bezoekt 2 opleidingen van de Hanzehogeschool
- Havocarrousel in april, 2 bedrijfsbezoeken (je kunt hiervoor je eigen voorkeur opgeven)
- Bijhouden plusdocument

De volgende activiteiten zijn keuze-onderdelen. Stel je eigen keuzemenu samen.

- Gesprek decaan
- Maken interesstest, bijvoorbeeld Identitest
- (Online) Bezoek Open Dagen
- (Online) proefstudereren/meeloopdag
- Anders, namelijk.... (in overleg met decanaat is eigen invulling van leerling mogelijk, bijv. meelopen met beroep)

Extra: Honours-programma van de Hanzehogeschool

De Hanzehogeschool biedt een honours programma aan voor havo 4 leerlingen. Er kunnen maar een beperkt aantal leerlingen deelnemen. Je krijgt een uitnodiging om een motivatiebrief te schrijven. Deelname geeft soms een streepje voor bij decentrale selectie. Voor meer informatie kun je bij het decanaat terecht.